

6

Mervi Takala

TYÖSSÄ JA ELÄKKEELLÄ

Alustavia tietoja osa-aikaeläketutkimuksesta

1996

ELÄKETURVAKESKUS
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Monisteita
Papers

Mervi Takala

Työssä ja eläkkeellä

Alustavia tietoja osa-aikaeläketutkimuksesta

Johdanto	3
Tutkimusjoukko	3
Toimiala	6
Ammatti	9
Aikaisempien työtehtävien hoito	10
Työssäolovuodet	12
Eläkkeelle siirtymisen syyt	13
Kokemuksia osa-aikaeläkkeestä	18

Johdanto

Osa-aikaeläketutkimuksen tarkoituksena on kuvata osa-aikaeläkkeellä olevia työntekijöitä ja yrittäjiä sekä arvioida osa-aikaeläkettä yhtenä varhaisen eläkkeelle siirtymisen muotona. Tietoa kerättiin kysymällä osa-aikaeläkeläisiltä itseltään heidän työstään (ammateista, työpaikan toimialasta, työssäolovuosista yms), osa-aikaeläkkeellä olosta (työaika-järjestelyistä, ongelmista työssä yms.), perheestä ja vapaa-ajasta, terveydestä sekä kokemuksista työn ja eläkkeen yhteensovittamisesta. Kyselytutkimuksessa olivat mukana yksityisen puolen työeläkeläkien mukaan osa-aikaeläkettä saavat.

Tässä väliraportissa esitetään ensimmäisiä tietoja tutkimusaineistosta. Tiedot esitetään pääasiassa taulukkoina, ja tarkemmin aineistoa analysoidaan myöhemmin ilmestyvässä loppuraportissa. Aikaisemmin ilmestyneessä julkaisussa (Takala Mervi: Osa-aikaeläke. Katsaus osa-aikaeläkettä koskeviin tilasto- ja tutkimustietoihin. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 1994:4) on esitetty taustatietoja osa-aikaeläkkeestä, mm. erilaista tilastoaineistoa.

Tutkimusjoukko

Tutkimusjoukon muodostivat kaikki ne henkilöt, jotka olivat osa-aikaeläkkeellä joulukuussa 1994 ja saivat osa-aikaeläkettä TEL:n tai YEL:n mukaan (poisluettuna ne, jotka täyttivät 65 vuotta joulukuussa). Ts. mukana olivat työsuhteessa olevat työntekijät ja yrittäjät. Lyhytaikaisissa työsuhteissa työskentelevät (LEL:n piiriin kuuluvat) ja maatalousyrittäjät (MYEL:n piiriin kuuluvat) eivät ole juurikaan siirtyneet osa-aikaeläkkeelle, joten nämä muutamat yksittäistapaukset jätettiin pois aineistosta.

Tutkimusjoukon suuruus oli 1 262 henkeä, joista suomenkielisiä 1 131 ja ruotsinkielisiä 131 eli 10%. Lomakkeita palautettiin yhteensä 1 136 kappaletta.

Lomakkeet lähetettiin talvella 1995 ja heti vastasi 75% joukosta. Yhden muistutuksen jälkeen vastausprosentti kohosi 90:een. Tosin osa lomakkeista oli puutteellisesti täytettyjä, joten on kysymyksiä joiden kohdalla vastaamatta jättäneiden määrä kohoaa suureksi. Suurimmillaan vastaamatta jättäneiden määrä oli tulojen pienenemistä kysyttäessä, tällöin reilu viidennes tutkimusjoukosta ei vastannut kysymykseen. Muiden kysymysten kohdalla osuus oli kuitenkin pienempi.

Taulukko 1 Tutkimusjoukko ja vastanneet

	Tutkimusjoukko		Vastanneet		Palautus%
	Lkm	%	Lkm	%	
Kaikki					
miehiä	676	54	592	52	88
naisia	586	46	544	48	93
yhteensä	1 262	100	1 136	100	90
Suomenkieliset					
miehet	593	52	520	51	88
naiset	538	48	499	49	93
yhteensä	1 131	100	1 019	100	90
Ruotsinkieliset					
miehet	83	63	72	62	87
naiset	48	37	45	38	94
yhteensä	131	100	117	100	89

Kun tutkimusaineisto kerättiin vuoden 1994 lopussa, oli suurin osa osa-aikaeläkkeistä ollut vain lyhyen aikaa voimassa. 85% kaikista silloin voimassa olleista osa-aikaeläkkeistä oli alkanut saman vuoden aikana. Tähän joukkoon kuuluvat tietysti kaikki ne eläkkeet, joiden saaja ei ollut täyttänyt 60 vuotta (lakimuutos, joka mahdollisti 58- ja 59 -vuotiaiden pääsyn osa-aikaeläkkeelle astui voimaan vuoden 1994 alusta). Tutkimusjoukko olikin painottunut nuorempiin ikäryhmiin: 60% vastaajista oli 58, 59 tai 60 vuotta. Naisten ja miesten ikäjakamat olivat toistensa kaltaisia.

Kato ei vinouttanut ikäjakamaa.

Taulukko 2 Tutkimusjoukko iän ja sukupuolen mukaan

	Miehet		Naiset		Kaikki	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
58	125	21	109	20	234	21
59	125	21	128	24	253	23
60	97	17	85	16	182	16
61	77	13	71	13	148	13
62	74	13	73	14	147	13
63	53	9	47	9	100	9
64	36	6	24	5	60	5
Kaikki	587	100	537	100	1 124	100

Vastaajista suurin osa oli naimisissa tai avoliitossa: yhdeksän miestä kymmenestä oli naimisissa. Naisista selvästi pienempi osuus oli naimisissa, naimattomien, eronneiden ja leskien osuus oli selvästi suurempi kuin miehillä.

Taulukko 3 Vastanneiden siviilisääty

	Miehet		Naiset		Kaikki	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Naimaton	12	2	47	9	59	5
Naimisissa	525	89	351	66	876	78
Eronnut	31	5	74	14	105	9
Leski	19	3	62	12	81	7
Kaikki	587	100	534	100	1 121	100

Osa-aikaeläkkeellä olevien naisten puolisoista 65% oli jo eläkkeellä, osa-aikaeläkkeellä olevien miesten vaimoista vain puolet tästä eli 31%. Noin kolme neljästä eläkkeellä olevasta puolisoista oli siirtynyt eläkkeelle hiljattain, eli 90-luvulla.

Taulukko 4 Naimisissa olevien osa-aikaeläkeläisten puolison pääasiallinen toiminta

Puoliso	Miehet %	Naiset %
Palkansaajana tai yrittäjänä	51	30
Eläkkeellä	31	65
Työttömänä	8	4
Perheenemäntänä	9	0
Muusta syystä poissa työelämästä	2	1
Kaikki	100	100
Lkm	532	319

Yksin asuvia oli tutkimusjoukosta 17%, kahden hengen taloudessa asui 72%, kolmen hengen taloudessa 10% ja neljän hengen taloudessa 2%.

Toimiala

Kaksi kolmesta tutkimusjoukkoon kuuluvasta oli TEL työntekijöitä ja loput olivat yrittäjiä. Yrittäjien suhteellinen osuus osa-aikaeläkeläisistä nousi vuoden 1994 aikana noin kymmenellä prosenttiyksiköllä; 90-luvun alkuvuosina noin 20% osa-aikaeläkeläisistä oli yrittäjiä.

Sekä tutkituista palkansaajista että yrittäjistä suurin ryhmä työskenteli tukku- ja vähittäiskaupan toimialalla: neljännes koko joukosta oli kaupan palveluksessa. Työntekijöistä toinen suuri ryhmä työskenteli rahoitus- ja vakuutustoiminnassa.

Taulukko 5 Työpaikan toimi- tai tuotantoala

Toimiala	Palkansaajat %	Yrittäjät %	Kaikki %
Maa- metsä ja kalatalous	1	2	1
Kaivostoiminta	1	.	1
Teollisuus	18	11	16
Sähkö- kaasu- ja vesihuolto	3	3	3
Rakentaminen	3	14	6
Tukku- ja vähittäiskauppa	25	22	24
Moottoriajoneuvojen sekä henkilökohtaisten esineiden ja kotitalouksesineiden korjaus	1	5	2
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	2	1	2
Kuljetus ja varastointi, tietoliikenne	10	10	10
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	17	.	12
Kiinteistö ja vuokrauspalvelut	1	2	1
Tutkimus- ja tietojenkäsittely palvelut, liike-elämän palvelut	6	13	8
Siivouspalvelut	2	0	1
Koulutus, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut	5	8	6
Järjestötoiminta, virkistys- kulttuuri- ja urheilupalvelut, henkilökohtaiset palvelut	4	7	5
Pesulatoiminta	1	1	1
Jokin muu	.	1	0
Kaikki	100	100	100
Lkm	769	331	1100

Osa-aikatyötä tehdään Suomessa kaupan, rahoitus- ja vakuutustoimen sekä muiden palvelusten toimialoilla hieman keskimääräistä enemmän. Teollisuudessa osa-aikatyön perinteet ovat verrattain heikot, ja osa-

aikatyötä tekee vain hyvin pieni osa työllisistä. Mutta osa-aikaeläkkeen edellyttämät työjärjestelyt ovat kuitenkin olleet mahdollisia, sillä osa-aikaeläkeläisistä 16% työskenteli eri tehtävissä teollisuudessa. Eri teollisuudenaloista eniten osa-aikaeläkeläisiä työskenteli metalliteollisuudessa sekä kustantamiseen ja painamiseen liittyvässä teollisuudessa.

Osa-aikaeläkeläisistä 40% työskenteli yrityksissä, joissa oli alle 10 työntekijää, kun kaikista suomalaisista työntekijöistä 17% työskenteli tällaisissa (yksityisissä ja valtiojohtoisissa) yrityksissä. Seuraava suuri ryhmä osa-aikaeläkeläisiä (19%) työskenteli suuryrityksissä, joissa oli yli 500 työntekijää. Suomalaisista työskenteli tällaisissa suuryrityksissä 34%. (Vertailutiedot: Työssäkäyntitilasto 1992-1993. Tilastokeskus. SVT. Väestö 1995:2).

Pieniä yrityksiä (alle 10 hengen), joissa työskenteli osa-aikaeläkeläisiä oli erityisesti seuraavilla toimialoilla: kiinteistö- ja vuokrauspalvelut, järjestötoiminta, virkistys- ym. palvelut, moottoriajoneuvojen ym. korjauspalvelut, rakentaminen, tutkimus- ja tietojenkäsittely ym. palvelut. Suurissa yrityksissä, eli niissä joissa työskenteli yli 500 henkeä, työskentelivät erityisesti rahoitus- ja vakuutustoiminnan alan osa-aikaeläkeläiset. Kaupan alalla, jossa työskenteli paljon osa-aikaeläkeläisiä, noin puolet työpaikoista oli alle 10 hengen työpaikkoja.

Taulukko 6 Toimipaikan koko

Henkilöstön lukumäärä	Työntekijät %	Yrittäjät %
alle 10	21	85
10-19	13	7
20-49	13	4
50-99	10	3
100-199	7	0
200-499	10	1
500 tai yli	26	0
Kaikki Lkm	100 764	100 312

Osa-aikaeläkkeellä olevat TEL työntekijät jakautuivat monenkokoisiin yrityksiin, joka neljäs työskenteli suuryrityksessä. Yrittäjät sen sijaan

olivat lähestulkoon kaikki pienyrittäjiä, yrittäjistä vain 4 (312:sta) työskenteli sellaisessa toimipaikassa jossa oli yli 100 työntekijää.

Ammatti

Useimmat osa-aikaeläkeläiset toimivat samassa työpaikassa ja samassa ammatissa kuin ennen eläkkeelle siirtymistään (97% kaikista). Vain 11 henkeä oli vaihtanut työpaikkaa ja 33 henkeä oli vaihtanut ammattia, joten useimmat ovat siirtyneet osa-aikaeläkkeelle vähentämällä työpanostaan omassa työssään.

Miesten ammateista tavallisin oli liikeyrityksen johtaja (voi toimia yrityksessä toimitusjohtajana, teknisenä, talous- tai hallintojohtajana tai henkilöstöhallinnon johtajana). Tähän ryhmään kuului 21% miehistä. Näistä miesjohtajista 52% oli yrittäjiä, loput palkansaajia. Tästä johtaja-yrittäjien ryhmästä suurin osa, lähes 70% toimi yrityksessä jossa oli alle 10 työntekijää. Muuten miesten ammatit olivat kovin monenlaisia, toista näin suurta ryhmää ei ollut.

Naisilla sen sijaan ammatit keskittyivät enemmän. Suurin ammattiryhmä on myyjät ja myymäläkassat, joita oli 20% kaikista. Varsin huomattava joukko naisista työskenteli perinteisesti naisvaltaisissa toimistotyön ammateissa, joskin kymmenen suosituimman joukkoon mahtui kaksi terveydenhoitoalaankin liittyvää ammattia: farmaseutit ja hammaslääkärit.

Seuraavassa taulukossa esitetään kymmenen tavallisinta ammattia osa-aikaeläkkeellä olevilla miehillä ja naisilla. Luokitus on tehty Tilastokeskuksen ammattiluokituksen mukaisesti 3-numerotasolla. (Ammattiluokitus 1987. Tilastokeskus. Käsikirjoja Nro 14.)

Taulukko 7 Tavallisimmat ammatit osa-aikaeläkkeellä olevilla

Miehet

1)	liikeryitysten johtajat	121	21%
2)	rakennusinsinöörit ja -teknikot	33	6%
3)	tukku- tai vähittäiskauppiat	33	6%
4)	linja- ja henkilöauton kuljettajat	24	4%
5)	myyjät, myymäläkassat	17	3%
6)	koneinsinöörit ja -teknikot	15	3%
7)	kuorma-autonkuljettajat	14	2%
8)	graafikot, muotoilijat ym.	13	2%
9)	arkkitehdit	13	2%
10)	postinkantajat ja -lajittelijat	11	2%

Naiset

1)	myyjät, myymäläkassat	103	20%
2)	pankkitoimihenkilöt	69	13%
3)	toimistotyöntekijät	52	10%
4)	tilinpitohenkilökunta, palkanlaskijat	28	5%
5)	tukku- ja vähittäiskauppiat	20	4%
6)	farmaseutit	19	4%
7)	siivoojat	17	3%
8)	liikeryitysten johtajat	16	3%
9)	hammaslääkärit	13	3%
10)	vakuutustoimihenkilöt	13	3%

Aikaisempien työtehtävien hoito

Kun työntekijä tai yrittäjä siirtyi osa-aikaeläkkeelle oli kaikkein tavallisinta, että osa aikaisemmista työtehtävistä jaettiin vanhojen työntekijöiden kesken. Noin kolmasosa vastasi kuitenkin hoitavansa itse samat tehtävät kuin ennenkin, mutta nyt vain lyhyemmässä ajassa.

Työntekijöiden keskuudessa työn jakaminen vanhojen työntekijöiden kesken oli tavallisinta. Yrittäjillä tavallisin vaihtoehto oli se, että työt laman myötä joko loppuivat tai yrittäjä itse lopetti osan töistään. Sukupolven vaihdokseen eivät yrittäjät tunnu osa-aikaeläkettä kovin paljon käyttävän.

Taulukko 8 Aikaisempien työtehtävien hoito. Niiden vastaajien osuudet jotka ovat maininneet kyseisen tavan.

	Työntekijät	Yrittäjät	Kaikki
Otettiin uusi/uusia työntekijöitä	18	9	15
Työt jaettiin vanhojen työntekijöiden kesken	50	30	43
Tekee itse samat työt, mutta lyhyemmässä ajassa	32	29	31
Osa työtehtävistä lopetettiin/loppui	15	41	23
Sukupolven vaihdos	0	5	2
Vaihtoi työtä tai työpaikkaa	1	1	1

Osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden naistyöntekijöiden tilalle otettiin hieman useammin uusi työntekijä kuin miehen tilalle, muuten sukupuolten välillä ei juurikaan ollut eroja eri ryhmissä.

Eri ammateista kaikkein korkeimpaan "työllistämistäasteeseen" ylsi farmaseuttien ammattiryhmä. 18 farmaseuttia oli siirtynyt osa-aikaeläkkeelle ja kymmenessä tapauksessa oli tilalle palkattu uusi työntekijä (56%:ssa). Lukumääräisesti eniten oli uusia työntekijöitä palkattu osa-aikaeläkkeelle siirtyneiden myyjien tilalle (23:ssa tapauksessa 120:sta eli 19%:ssa). Kahdeksassa ammattiryhmässä oli palkattu viisi tai enemmän uutta työntekijää (myyjät, liikeyritysten johtajat, farmaseutit, pankkitoimihenkilöt, toimistotyöntekijät, toimittajat, hammaslääkärit ja konttorimyyjät).

Työssäolovuodet

Vastaajat olivat olleet työssä varsin pitkään eli keskimäärin 40 vuotta, naiset 38 vuotta ja miehet 42 vuotta. Palkansaajien työvuosien keskiarvo oli 39 vuotta ja yrittäjien 42 vuotta. Mitä iäkkäämpi osa-aikaeläkeläinen oli, sitä enemmän työvuosia oli ehtinyt kertyä. Työurista pisimmät olivat kestäneet 50 vuotta ja lyhyimmillään työura oli ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä kestänyt kymmenisen vuotta.

Taulukko 9 Työssäolovuodet iän mukaan

Ikä	Kaikki		Miehet		Naiset	
	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm
58	38	(232)	40	(124)	37	(108)
59	39	(251)	41	(124)	38	(127)
60	39	(180)	41	(96)	37	(84)
61	40	(147)	43	(77)	38	(70)
62	42	(145)	45	(74)	40	(71)
63	42	(98)	45	(52)	38	(46)
64	42	(58)	44	(35)	40	(23)
Kaikki	40	(1 111)	42	(582)	38	(529)

Eri toimialojen välillä ei ollut suuria eroja työurien keskipituuksissa, pisimpään olivat työskennelleet ne osa-aikaeläkeläiset, jotka tekivät työtään moottoriajoneuvojen ym. esineiden korjauksien parissa (keskiarvo 44 vuotta) sekä teollisuudessa (keskiarvo 42 vuotta).

Niistä ammateista, joissa on eniten osa-aikaeläkeläisiä, erottuvat miesautonkuljettajat selvästi: heillä työura on kestänyt keskimäärin varsin pitkään eli 46 vuotta. Miesjohtajien uravuosien keskiarvo oli 41 vuotta. Myös niissä naisten ammateissa, joissa oli eniten osa-aikaeläkeläisiä, olivat työurat varsin pitkiä: myyjät 38 vuotta, pankkitoimihenkilöt 40 vuotta, toimistotyöntekijät 39 vuotta.

Eläkkeelle siirtymisen syyt

Vastaajat saivat valita valmiiksi kirjoitetusta listasta niitä tekijöitä, jotka heidän mielestään olivat olleet osa-aikaeläkkeelle siirtymisen syynä. Valmiiden vaihtoehtojen lisäksi oli vastaajilla mahdollisuus ehdottaa myös jotain muuta kuin mainittuja syitä, ja tällaiseksi usein mainituksi vaihtoehdoksi muodostui taloudellinen lama eri muodoissaan ilmaistuna. On oletettavaa, että koska lamaa ei mainittu varsinaisessa listassa, sen painoarvo on liian alhainen muihin nähden.

Kaikkein selvimmin erottui vaihtoehto "Osa-aikaeläke on pehmeä lasku eläkkeelle", jonka mainitsi yli puolet vastaajista eräänä eläkkeelle siirtymisen syynä. Tämä vaihtoehto oli suosittu niin miesten kuin naistenkin kohdalla. 40% vastaajista katsoi myös tehneensä kokopäivätyötä riittävän pitkään, ja lähes sama osuus vastaajista oli laskenut eläkkeen ja palkan riittävän toimeentuloon ja näin mahdollistavan eläkejärjestelyt.

Työelämän työntötekijöistä tärkein eläkkeelle siirtymisen syy oli se, että kokopäivätyö koettiin henkisesti raskaaksi. Myöskään tässä tekijässä ei ollut sukupuolten välillä eroa. Sen sijaan kokopäivätyön ruumiillisessa raskaudessa eläkkeelle hakeutumisen syynä oli selvä ero miesten ja naisten välillä: naiset kokivat kokopäivätyönsä selvästi ruumiillisesti raskaampana kuin miehet.

Tämä ero näkyy myös, kun vastaajat kuvailevat ennen eläkkeelle siirtymistä tekemäänsä kokopäivätyötä: naisista 40% koki työnsä ruumiillisesti raskaaksi, miehistä 26%. Henkisesti raskaaksi kuvaili kokopäivätyötään naisista 57% ja miehistä 62%.

Taulukko 10 Eläkkeelle siirtymisen syyt. Niiden vastaajien osuus, jotka ovat maininneet kyseisen syyn.

	Miehet	Naiset	Kaikki
Ei taloudellista pakkoa työssä käymiseen	21	14	17
Kokopäiväinen työ ruumiillisesti raskasta	11	22	16
Kokopäivätyö henkisesti raskasta	24	25	25
Ihmissuhteet työpaikalla hankalia	2	5	3
Työelämä muuttui liian nopeasti	8	9	8
Pelkäsi ansioitten laskevan ja vanhuuseläkkeen pienenevän	4	7	6
Oli työttömänä tai pelkäsi joutuvansa työttömäksi	4	2	4
Oli jo tehnyt kokopäivätyötä riittävän pitkään	42	38	40
Katsoi että eläke ja palkka yhdessä riittää toimeentuloon	39	35	37
Vanhoja työntekijöitä ei arvostettu	6	8	7
Terveydentila oli huono	14	18	16
Kokopäivätyö ei enää huvittanut	5	5	5
Puoliso eläkkeellä tai pian jäämässä eläkkeelle	13	24	18
Enemmän aikaa perheelle ja harrastuksille	21	24	22
Taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto	17	12	15
Pelkäsi että eläkkeelle pääseminen tulevaisuudessa vaikeutuu ja eläke-edut heikkenevät	6	6	6
Osa-aikaeläke on pehmeä lasku eläkkeelle	57	54	56
Taloudellinen lama	13	16	14

Verrattaessa osa-aikaeläkkeellä olevia palkansaajia ja yrittäjiä sen mukaan mitä he pitivät eläkkeelle siirtymisensä syinä, ei monissakaan osatekijöissä ollut eroja. Suurimmat erot olivat kohdissa "Osa-aikaeläke on pehmeä lasku eläkkeelle" (palkansaajat 59% ja yrittäjät 48%) ja "Halusin saada enemmän aikaa perheelle ja harrastuksille" (palkansaajat 26% ja yrittäjät 13%).

Vastaajilta kysyttiin lisäksi sitä mitä he pitivät kaikkein tärkeimpänä syynä osa-aikaeläkkeelle siirtymiseensä.

Taulukko 11 Tärkein osa-aikaeläkkeelle siirtymisen syy sukupuolen mukaan

	Miehet %	Naiset %	Kaikki %
Osa-aikaeläke on pehmeä lasku eläkkeelle	20	20	20
Oli tehnyt kokopäivätyötä riittävän pitkään	19	15	17
Huono terveydentila	8	10	9
Taloudellinen lama	7	8	8
Osa-aikaeläke yhdessä palkan kanssa riittää toimeentuloon	8	7	8
Enemmän aikaa perheelle ja harrastuksille	7	8	8
Kokopäivätyö henkisesti raskasta	7	6	7
Kokopäivätyö ruumiillisesti raskasta	3	9	6
Muut syyt	21	17	17
Kaikki	100	100	100
Lkm	555	497	1052

Kaikkein tärkeimpänä eläkkeelle siirtymisen syynä osa-aikaeläkeläiset pitivät pehmeää laskua eläkkeelle, ja toiseksi tärkeimpänä että oli tehnyt mielestään kokopäivätyötä riittävän pitkää. Nämä kaksi syytä olivat tärkeimpänä sekä miehillä että naisilla, niin palkansaajilla kuin yrittäjilläkin sekä kaiken ikäisillä. Eri ikäisillä ei juurikaan ollut eroja muuta kuin kohdassa "pehmeä lasku eläkkeelle", sillä mitä vanhempi vastaaja, sitä useampi valitsi tämän tärkeimmäksi syyksi eläkkeelle siirtymiseen.

Vastaajilta myös kysyttiin halusivatko he siirtyä nimenomaan osa-aikaeläkkeelle vai olisivatko he mieluummin jatkaneet kokopäivätyössä tai siirtyneet kokonaan eläkkeelle. 66% vastaajista halusi nimenomaan osa-aikaeläkkeelle, joka kymmenes olisi halunnut jatkaa kokopäivätyössä ja loput olisivat halunneet täysin pois työelämästä.

Taulukko 12 Eläkkeelle siirtymisen halu sukupuolen mukaan

	Miehet %	Naiset %	Kaikki %
Olisi halunnut jatkaa kokopäivätyössä	10	11	11
Olisi halunnut siirtyä kokonaan eläkkeelle	23	23	23
Halusi nimenomaan osa-aikaeläkkeelle	67	65	66
Kaikki	100	100	100
Lkm	579	525	1104

Sukupuolten välillä ei ollut eroa siinä halusiko vastaaja jatkaa työssään vai siirtyä eläkkeelle. Palkansaajien ja yrittäjien välillä on pieniä eroja: yrittäjistä useampi halusi siirtyä nimenomaan osa-aikaeläkkeelle (72%) kuin palkansaajista (63%), joista taas joka neljäs halusi siirtyä kokonaan eläkkeelle ja yrittäjistä vajaa viidennes (19%).

Taulukko 13 Tärkein eläkkeelle siirtymisen syy eläkkeelle siirtymishalun mukaan, % vastaajista

	Halusi jatkaa kokopäivätyössä	Halusi kokonaan eläkkeelle	Halusi osa-aikaeläkkeelle
Osa-aikaeläke pehmeä lasku eläkkeelle	14	6	26
Oli tehnyt kokopäivätyötä riittävän pitkään	.	25	17
Huono terveydentila	7	19	5
Taloudellinen lama	35	3	5
Osa-aikaeläke yhdessä palkan kanssa riittää toimeentuloon	5	5	9
Enemmän aikaa perheelle ja harrastuksille	3	6	9
Kokopäivätyö henkisesti raskasta	2	11	6
Kokopäivätyö ruumiillisesti raskasta	1	10	5
Pelkäsi ansioitten laskevan ja vanhuuseläkkeeni muodostuvan siten pienemmäksi	6	2	1
Oli työtön tai pelkäsi joutuvansa työttömäksi	13	.	1
Vanhoja työntekijöitä ei arvostettu	8	3	1
Katsoi että osa-aikaeläke yhdessä palkan kanssa riittää toimeentuloon	5	5	9
Muut	1	5	6
Yhteensä	100	100	100
Lkm	107	241	689

Vastaajat arvioivat eläkkeelle siirtymisensä tärkeintä syytä erilailla sen mukaan mitä he pitivät itselleen parhaana vaihtoehtona punnitessaan eläkkeelle siirtymistä ja työntekoa. Mikäli osa-aikaeläke kiinnosti parhaana vaihtoehtona, oli pehmeä lasku eläkkeelle menon tärkein syy. Ja jos vastaaja halusi kokonaan eläkkeelle oli tärkein syy joko se, että hän oli mielestään tehnyt jo työtä riittävän pitkään tai sitten koki terveydentilansa huonoksi. Osan joukosta oli taloudellinen lama "pakottanut" eläkkeelle, eli ne jotka olisivat halunneet jatkaa kokopäivätyössä pitivät tätä kaikkein tärkeimpänä eläkkeelle siirtymisen syynä.

Kokemuksia osa-aikaeläkkeestä

Kysyttäessä mitä muutoksia vastaajille oli tapahtunut osa-aikaeläkkeelle siirtymisen jälkeen, korostivat useimmat lisääntyntä vapaa-aikaa ja sitä että harrastuksille oli aikaa. Joka viides mainitsi myös psyykkisen rasituksen vähentyneen. Miesten ja naisten välillä ei vastauksissa ollut juurikaan eroja.

Taulukko 14 Suurin muutos elämässä osa-aikaeläkkeelle siirtymisen yhteydessä. Niiden vastaajien osuus jotka ovat maininneet ko. muutoksen.

	Miehet	Naiset	Kaikki
	%	%	%
Vapaa-ajan lisääntyminen	38	44	41
Henkinen rasitus vähentynyt	23	19	21
Aikaa harrastuksille	22	19	20
Ruumiillinen rasitus vähentynyt ja/tai terveydentila kohentunut	7	13	10
Taloudelliset muutokset	7	6	7
Tarpeettomuuden tms. tunne	5	4	5

Palkansaajien ja yrittäjien välillä ei ollut kovin suuria eroja siinä, minkä he kokivat suurimmaksi muutokseksi, palkansaajat tosin korostivat lisääntyneen vapaa-ajan merkitystä yrittäjiä enemmän.

Ne vastaajat jotka halusivat siirtyä nimenomaan osa-aikaeläkkeelle, korostivat myös tässä yhteydessä erityisesti lisääntynyttä vapaa-aikaa ja mahdollisuutta omiin harrastuksiin, kun taas ne jotka olisivat halunneet jatkaa kokopäivätyössä mainitsivat muita useammin, että suurimmat muutokset liittyivät taloudellisiin tekijöihin.

Vastaajilta kysyttiin myös olivatko seuraavat asiat muuttuneet osa-aikaeläkkeelle siirtymisen jälkeen paremmiksi, huonommiksi vai pysyneet ennallaan: taloudellinen toimeentulo, terveydentila, mieliala, ihmissuhteet työpaikalla sekä suhteet läheisiin.

Osa-aikaeläkkeelle siirtymisen jälkeen olivat selvimmät muutokset tapahtuneet taloudellisen toimeentulon kohdalla ja vastaajien mielialassa. Puolella vastaajista taloudellinen toimeentulo oli muuttunut huonommaksi, kun taas yleisessä mielialassa oli tapahtunut toisen-suuntainen muutos: puolella vastaajista se oli muuttunut paremmaksi. Kysyttäessä miten suhteet läheisiin ihmisiin (puolisoon, lapsiin, omaisiin ja ystäviin) olivat muuttuneet osa-aikaeläkkeelle siirtymisen jälkeen, vain yksi prosentti kertoi niiden muuttuneen huonommiksi ja 70% sanoi niiden pysyneen ennallaan. Sekä miehistä että naisista noin 30% kertoi suhteiden läheisiin parantuneen.

ELÄKETURVAKESKUS
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

PL 11, 00521 HELSINKI
Puh. 90-1511 Fax 90-1512496

PB 11, 00521 Helsingfors

P.O.Box, FIN-00521 Helsinki, Finland,
Tel. +358-0-1511, fax +358-0-151 2496

Eläketurvakeskus on Suomen työeläkejärjestelmän lakisääteinen keskuslaitos. Sen tutkimustoiminta koostuu pääasiassa sosiaaliturvaan ja eläkejärjestelmiin liittyvistä aiheista. Tutkimuksissa pyritään monipuolisesti ottamaan huomioon sosiaalipoliittiset, sosiologiset ja taloudelliset näkökulmat.

Pensionsskyddscentralen är lagstadgat centralorgan för arbetspensionssystemet i Finland. Forskningsverksamheten koncentrerar sig i huvudsak på den sociala tryggheten och på de olika pensionssystemen. Målet för forskningsprojekten är att mångsidigt belysa aspekter inom socialpolitik, sociologi och ekonomi.

THE CENTRAL
PENSION SECURITY INSTITUTE

The Central Pension Security Institute is the statutory central body of the Finnish employment pension scheme. Its research activities mainly cover the fields of social security and pension schemes. The studies aim to paint a comprehensive picture of the sociopolitical, sociological and financial aspects involved.

ISSN 1238 – 4984